

**KOHTUTE HALDAMISE NÕUKOJA
SEITSMEKÜMNE TEISE ISTUNGI
PROTOKOLL**

Tartus, Riigikohtus

13. detsembril 2013. a

Kohalviibijad

KHNI liikmed ja asendusliikmed:

Priit Pikamäe, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Meelis Eerik, Harju Maakohtu kohtunik
Piia Jaaksoo, Pärnu Maakohtu kohtunik
Andra Pärsimägi, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik
Henn Jõks, riigikohtunik
Marko Pomerants, Riigikogu õiguskomisjoni esimees
Nele Parrest, õiguskantsleri volitatud esindaja
Sten Luiga, Advokatuuri esimees
Virgo Saarmets, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik (*asendusliige*)
Rait Maruste, Riigikogu põhiseaduskomisjoni esimees (*asendusliige*)

Teised osalejad:

Hanno Pevkur, justiitsminister
Rubo Kikerpill, Pärnu Maakohtu esimees
Liivi Loide, Tartu Maakohtu esimees
Anne Palmiste, Viru Maakohtu esimees
Villem Lapimaa, Tallinna Halduskohtu esimees
Tanel Saar, Tartu Halduskohtu esimees
Urmas Reinola, Tallinna Ringkonnakohtu esimees
Kersti Kerstna-Vaks, Tartu Ringkonnakohtu esimees
Mari-Liis Lipstok, Riigikohtu esimehe nõunik
Marko Aavik, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika asekanter
Kaidi Lippus, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse juhataja
Margit Veskimäe, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik
Küllu Luha, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse analüütik
Maret Saanküll, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik
Hans Moks, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik
Timo Ligi, Justiitsministeeriumi lepinguline konsultant

Juhatas:
Protokollis:

Priit Pikamäe, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Margit Veskimäe, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik

Algus: 11.10.2013. a kell 10.00
Lõpp: 11.10.2013. a kell 14.20

Istungi päevakorras on:

- 1. 11.10.2013. a korralise 71. istungi protokollki kinnitamine – Riigikohtu esimees Priit Pikamäe**
Materjalina lisatud protokoll.
- 2. Ülevaade 2014. aasta kohtute eelarve kujundamise kohta – KS § 41 lg 2 alusel –**
Justiitsministeerium, Hanno Pevkur, Marko Aavik
Materjalidena lisatud eelnõu ja seletuskiri.
- 3. Kvaliteedijuhtimise väljatöötamine kohtusüsteemis. Kohtuhalduse hea tava – KS § 41 lg 3 p 4 alusel –**
Tartu Ringkonnakohus, Kersti Kerstna-Vaks
Materjalina lisatud kohtuhalduse hea tava projekt ning memo.
- 4. Nõusoleku andmine justiitsministri määruse „Maa-, haldus- ja ringkonnakohtu kohtunike arv ja jagunemine kohtumajade vahel“ muutmiseks eesmärgiga viia Tallinna Halduskohtu Pärnu kohtumaja vaba kohtuniku ametikoht üle Tallinna Halduskohtu Tallinna kohtumajja – KS § 41 lg 1 p 4 alusel –**
Justiitsministeerium, Kaidi Lippus; Tallinna Halduskohus, Villem Lapimaa
Materjalina lisatud Tallinna Halduskohtu esimehe taotlus, memo, määruse muutmise eelnõu ja seletuskiri.
- 5. Riigikohtu kohtuniku vabale ametikohale kandideerivate isikute kohta arvamuse andmine – KS § 41 lg 3 p 1 alusel –**
Riigikohus
Materjalina lisatud kandidaatide elulookirjeldused ja väljavõte Riigikohtu üldkogu istungiprotokollist.
- 6. KIS II projekti vahekokkuvõte – KS § 41 lg 3 p 4 alusel –**
Justiitsministeerium, Timo Ligi
Materjal puudub.
- 7. Ülevaade KHNi otsuste tabelis kajastuvatest poolleiolevatest teemadest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel –**
Kaidi Lippus, Mari-Liis Lipstok
Materjalina lisatud väljavõte KHNi otsuste tabelist.
- 8. Info kohtunike täiskogust 2014. a – KS § 41 lg 3 p 4 alusel –**
Riigikohtu esimehe nõunik, Mari-Liis Lipstok
Materjal puudub.

Pikamäe: Kas päevakorrale on täiendusi?

Päevakorrale täiendusi ei ole.

Viiakse läbi hääletus päevakorra kinnitamise poolt.

Poolt: 9

Vastu: 0

Erapooletuid: 0

Otsus: Kinnitada päevakord.

1. 11.10.2013. a korralise KHNi 71. istungi protokollki kinnitamine - Riigikohtu esimees Priit Pikamäe

Pikamäe: Kas on parandusi või täiendusi 11.10.2013. a korralisele 71. istungi protokollile?

Parandusi ega täiendusi ei ole.

Viiakse läbi hääletus protokollki kinnitamise poolt.

Poolt: 9

Vastu: 0

Erapooletud: 0

Otsus: KHN kinnitab 11.10.2013. a korralise 71. istungi protokollki.

2. Ülevaade 2014. aasta kohtute eelarve kujundamise kohta – KS § 41 lg 2 alusel – Justiitsministeerium, Hanno Pevkur, Marko Aavik

Pevkur: Mul on hea meel, et riigieelarve on praeguseks vastu võetud. Eelarve üldine seis on üsna hea, aga justiitsüsteemi puhul oleks ma ideaalis tahtnud näha suuremat eelarvet, sh kohtusüsteemis suuremat eelarvet, kuna soov on minna täismahus edasi kohtute abipersonali ehk kohtujuristide ja muu personali palgamuudatustega. Tõsiasi on, et eelarve tegemisel lepiti kokku üks üldine piir, millest eelarve kasvu osas üle ei minda, eelarve kasv kõikides valitsemisalades kokku oli 400 mln eurot. See tähendab, et sundvajadused said kaetud ja lisaks said tehtud mõned pika perspektiiviga otsused, millest kohtusüsteemi osas on kõige olulisem Tallinna uue kohtumaja valmimine. Kohtujuristide projektile täiendavat lisaraha ei antud. Seega pidime kohtureformiga edasiminekkuks leidma lisavahendeid oma valitsemisala seest. Projektiga jätkamiseks raha saamiseks võtame kõikidelt Justiitsministeeriumi valitsemisala asutustelt 1% palgarahast selleks, et tagada kohtusüsteemile 1,1 mln eurot lisaraha kohtujuristide palkamiseks ja muu personali palgafondi suurendamiseks. Justiitsministeeriumi valitsemisalas tervikuna on kohtusüsteem kindlasti eeliskoheldud. Kui kohtusüsteem on kohtureformi kolmandaks etapiks kuluva summa järgmisel aastal saanud, peab mõtlema hakkama ka sellele, kuidas prokuratuuri järele aidata. KHN saab omaks võtta teadmise, et liigume jätkuvalt kohtujuristkonna programmi elluviimiseks kokku lepitud graafikus. Saan kinnitada, et ka Pärnu ja Viru piirkonnad peavad kohtujuristide palkamiseks vajaliku summa saama. Riigieelarve baasseadus on küll veel vastuvõtmata, kuid tahan tänada Riigikohtu esimeest asjalike tähelepanekute eest kohtusüsteemi täiendavaks lisamiseks eelarve baassüsteemi. Esimest korda on KHN ka baassüsteemis mainitud ning saab seetõttu endale mõningaid lisakohustusi. Saadame kõnealused sätted ka KHNi listi.

Aavik: Eelarve kujundamine on sel aastal toimunud mõnevõrra teisiti kui eelnevatel aastatel. Eelarve kujundamisega alustasime koostöös kohtuesimeestega juba aasta alguses. 24.04.2013 toimus Justiitsministeeriumis ümarlaud, kus osalesid kõik kohtuesimehed ja kus arutasime küsimust, kuidas kohtusüsteemi arendamisega võiks eelarvet silmas pidades edasi minna. Arutluse all oli küsimus, et kui kohtujuristi projektiga jätkamiseks eraldatakse lisaraha, kuidas oleks seda kõige mõistlikum jaotada. Arutelu tulemusena sündis konsensuslik otsus, et mõistlik oleks jätkata Harju projekti mudelit ja projektiga jätkata etapiviisiliselt. Teiseks lepiti kokku, et eeloleva aasta rõhuasutusega kohtud on Tartu piirkonna kohtud. Jagasime eelarve neid põhimõtteid järgides kohtute vahel ära. Tutvustasime eelarvet ka eelmisel KHNil. Esimehed andsid KHNis teada, et eelarve jaotus vastab varasematele kokkulepetele. Oleme vastavad numbrid uuesti ka memos välja toonud. Eelarve läbirääkimistel keskendusime pigem sellele, millised võiksid olla õigusemõistmise eesmärgid, mida kohtud võiksid endale seada. Sellest võiksid esimehed ise rääkida, sest ka eesmärgid seavad kohtud ise ning selle nimel on toimunud ka üldkogude tasemel arutelusid.

Kohtute eelarve reservil on ka oluline roll maandada ootamatute kulude riske, sest teatud kulud kohtusüsteemis ei ole võimalik adekvaatselt prognoosida. Teiseks püüame reservi arvelt teha investeringuid ka tuleviku tarbeks. Järgmise aasta eelarves on planeeritud koguda 400 000 eurot IKT-alasteks investeringuteks, kuna kohtusüsteem ei ole tänase seisuga tehniliselt kuigi heal tasemel, mistõttu peame selles osas investeringuid tegema. Hans Moks võib huvi korral detailsemalt rääkida sellest, millised IKT-alased investeringud on hetkel töös (nt e-toimik, digitoimik, helisalvestusseadmed jpm).

Jöks: Kohtureformi teise etapi elluviimiseks rahaliste vahendite leidmine on väga kiiduväärne. Küsimus on selle jätkusuutlikkuses ja selles, et kolmandas etapis 2015. a haaratakse projekti ka ülejäänud kohtud. Kui suur on võimalus projektiga jätkata, kui lisaraha ei leita? Kui kohus ei täida ÜKP-dega püstitatud eesmärgid, kas siis võetakse kohtult talle eraldatud lisaraha ära?

Pevkur: Enne prognoosimist tahaksin ära oodata ministeeriumide piirnumbrid. Suure tõenäosusega tuleb projekti rahastamiseks esitada lisataotlus. Samas tuleb varasemalt tehtud otsust projekti läbiviimiseks vajadusel täita ka teiste Justiitsministeeriumi valitsemisala asutuste arvelt. Ministeeriumi eelarve peab olema summade leidmiseks piisavalt paindlik.

Aavik: Harju Maakohtu esimehega toimuvad projekti raames regulaarsed kohtumised. Leian, et negatiivsetele tagajärgedele ei ole vajadust keskenduda, sest kohus näeb väga palju vaeva selleks, et eesmärgid täita. Kui numbrilised eesmärgid jäävad täitmata, ei tähenda see seda, et ka üldised eesmärgid täitmata jäävad. Seega kohtule eraldatud rahasid ära võtma ei minda.

Jöks: Mille alusel näidatakse Rahandusministeeriumile kohtute kvaliteedi paranemist?

Aavik: Olen seisukohal, et Eestis on menetluse kvaliteet ja kiirus omandanud omavahel vastandliku tähenduse. Kiirus on siiski vaid üks kvaliteedi näitaja osa, kiiruse ja kvaliteedi vahel peab olema tasakaal. Lisaks kiirusele peab vaatama ka lahendite tühistamise statistikat. Kui üks neist paraneb, siis toimub kokkuvõttes ka kohtute kvaliteedi paranemine.

Pevkur: Kui lahendite tühistamise protsent märkimisväärselt ei kasva, aga lahendini jõudmise aeg on vähenenud, on ka süsteem kvaliteetsemaks muutunud. Tõsi on, et täna on Tallinna Ringkonnakohtu koormus Harju projektist tulenevalt kasvanud, aga just seetõttu ongi kriitiline projektiga poole pealt mitte lõpetada.

Parrest: Kuidas Rahandusministeerium on eelarve läbirääkimiste käigus suhtunud sellesse, et kohtusüsteem ühest küljest küsib raha juurde, teisalt aga Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve lahendite tulemusel võtab riigilt raha ära, kuna riigilõivud on põhiseadusevastaselt liiga kõrged olnud?

Pevkur: Rääkisin n-ö sooduslõivude teemal eile põgusalt ka rahandusministriga. Tõsi on, et Valitsuse liikmena tahaksin näha kõikvõimalikke meetmeid, mis soodustaksid inimesi avaldusi elektrooniliselt esitama, kuna see hoiab oluliselt kokku kohtu aega ja ressursi. Kui võtta loogika, et lõiv peab katma ära toimingu maksumuse, siis elektrooniliselt sisse tulnud avalduse puhul ongi kohtu poolt tehtavate toimingute hulk väiksem kui paber kandjal sisse tulnud avalduste puhul. Tänapäevaks on Riigikohtu otsus siiski tehtud. Rahandusministeerium esialgsel hinnangul see eelarvele suurt mõju ei oma, kuid oleme hetkel sisuliselt siiski seisus, kus reaalset veel eelarvele mõju hinnatud ei ole, samuti ei ole hinnatud, kui palju eelarve väheneb, kui lõive alandada.

Maruste: Riigilõiv on väiksem siis, kui esitada dokumendid elektrooniliselt portaali kaudu. Maksud ja lõivud ongi selleks, et suunata inimeste käitumist. Tuleb siiski välja, et elektrooniliselt saadetud dokumendid trükitakse kohtus ikkagi välja. Seega on elektrooniline saatmine iseenesest efektiivne, aga lõpuks on dokumendid ikkagi ka paber kandjal toimikus. Tegemist on halduskorralduse ja otstarbekuse küsimusega ning olukord nii edasi kesta ei saa, tuleb teha ka teine samm. Sooduslõiv kui selline ei ole minu arvates põhiseadusevastane, sest see suunab inimeste käitumist. Kui aga jätta teine samm tegemata, siis võivad tehtud pingutused luhtuda.

Pikamäe: Riigikohus ei näinud probleemi selles, et teatud toiminguid ei võiks eraldi lõivustada, küsimus oli konkreetselt kohtusse pöördumise õiguse tagamises.

Maruste: Küsimus on selles, kas lõivude erisused on nii suured, et need takistavad kohtule juurdepääsu.

Pevkur: Kuna tegemist on alles värske teemaga, ei tahaks sellel hetkel rohkem peatuda.

Pikamäe: Jätkame eelarve aruteluga.

Saarmets: Loodame, et ka 2015. a on projektiga jätkamiseks raha, sest eelarve tabelit vaadates mulle näib, et Tallinna Ringkonnakohus on hetkel rahaliselt kõige kehvemas olukorras. Kas Tartu Ringkonnakohtu majandamiskulu alla kuulub terve Tartu kohtumaja majandamiskulu?

Aavik: Jah, Tartu Ringkonnakohtu all kajastatakse ka Tartu Maakohtu ja Tartu Halduskohtu majandamiskulud.

Pärsimägi: Mitme kohtunikandidaadi kulud esitatud summast kaetakse?

Lippus: Tabelis on kajastatud vahendid uute kohtunikandidaatide ametissevõtmiseks ja kõikide kohtunikandidaatide praktilise käimiseks. Summast kaetakse viie uue kandidaadi kulud. Olemasolevate kohtunikandidaatide kulud kajastuvad konkreetsete kohtute eelarvetes.

Pikamäe: Anname sõna kohtuesimeestele.

Vaks: Oleme esimeestega otsustanud, et raha projektiga jätkamiseks suunatakse 2014. aastal Tartu kohtutesse, kui kohtunikud on valmis kahe järgneva aasta jooksul sellega kaasnevatel tingimustel tööd

tegema. Tartu Ringkonnakohtul olid Justiitsministeeriumiga konstruktiivsed eelarve läbirääkimised. Ma ei saaks väita, et meilt on tahetud rohkem kui kahe aasta jooksul anda suudame. Tsiviil- ja kriminaalkolleegiumi osas on eesmärgiks senise jõudluse säilitamine. Siinjuures tuleb arvestada, et kolleegiumid töötavad hetkel ülekoormuses. Seega oleme olemasoleva situatsiooni säilitamiseks valmis ka edaspidi ülekoormuses töötama. Haldusajades oleme võtnud eesmärgiks olemasolevate ilmselgelt pikkade tähtaegade lühendamise.

Arengueesmärkides kokku leppimisel tegime muudatusi aruandluse tegemise ja konkursside läbiviimise osades. Ma ei näe põhjust, miks peab hakkama kohtutele eraldatud rahasid eesmärkide mittetäitmisel ümber jagama. Lisaks tuleb arvestada, et igasugune ümberjagamine peab toimuma KHNi nõusolekul. Arengueesmärkide alusel saame Tartu Halduskohtuga ühise analüütiku ja lisaks Tartu Ringkonnakohtule personalispetsialisti.

Loide: Tartu Maakohtu üldkogu toimus ülelele. Põhimõtteliselt on üldkogu arengueesmärkide dokumendi projekti heaks kiitnud, kuid väikeste tingimustega. On kolm punkti, mille osas peaksime veel kord Justiitsministeeriumiga läbi rääkima. Esiteks tekitab probleeme üle 365 päeva menetluses olevate asjade protsent, mille puhul ei ole numbrid praegu realistlikud arvestades, et Tartu Maakohtusse on planeeritud suunata vähemalt poole vähem juriste kui Tallinnas ning esimesel aastal ei saa tulemused nii kiiresti avalduda. Pingeid tekitab ka see, et raha on vähe ja kohtus tuleb luua uus instituut, kohtujurist, kes hakkab sisuliselt täitma enamuses samu ülesandeid nagu konsultandid. Selles nähakse hetkel probleemi, et kohtus jäävad töötama nii konsultandid kui kohtujuristid, kes täidavad enamjaolt samu ülesandeid, kuid kellel on erinevad palgad. Loodame siiski, et ületame selle probleemi. Kohtunike poolt tehtud parandusettepanekuid on Justiitsministeerium juba arvestanud.

Saar: Suures osas saan korrata kolleegide juttu. Arengueesmärkidega on paika pandud kaks aspekti: keskmine menetlusaeg ja üle 365 päeva menetluses olnud asjade protsent. Tartu Halduskohtu on eesmärgiks seadnud nii menetlusaja kui ka pikalt menetluses olnud asjade protsendi vähendamise. Kumbki neist ei ole praegu selline nagu Justiitsministeerium algelt välja pakkus, seega on läbirääkimised võimalikud olnud. Üldkogul nõustusid ka kolleegid esitatud eesmärkidega. Tuleb märkida, et eesmärgid on realistlikud, kuid kas kokku lepitud näitajad saavutatakse, on raske prognoosida. Mõistlike pingutustega peaks eesmärkide saavutamine siiski võimalik olema. Tuleb märkida, et projekti teine etapp Tartu kohtutes ei ole päris sama nagu projekti esimene etapp Harju Maakohtus, kuna Tartu kohtute ametnikud jagunevad edaspidi sisuliselt pooleks - pooled on kohtujuristid ja pooled konsultandid. Samas ei pruugi see iseenesest halb lahendus olla, sest nii jääb võimalus siseneda kohtusüsteemi madalamal tasemel ja teha karjääri.

Reinola: Loodan, et 2015. a käivitub edukalt projekti kolmas etapp Tallinnas. Koostöölepingu eesmärgid on arvestades tänast jõudlust reaalsed ja need saavad olema reaalsed ka järgmise aasta jooksul. Koormus on Harju Maakohtu reformi eduka alguse tõttu tõusnud, seda eriti tsiviilkolleegiumi osas, milles on sisse tulnud asjade arv 500 võrra tõusnud. Tsiviilkolleegiumi kohtunikud ja konsultandid käivad meil vahel tööl ka laupäeviti, kuid see ei ole tegelikult normaalne. Märkisime koostöökokkuleppesse, et tsiviilkohtumenetluses peavad määruskaebused saama lahendatud 30 päevaga. 01.12.2013 seisuga oli nimetatud menetlusaeg 35 päeva, haldusajades puhul 40 päeva. Need menetlusajad ei tohi kindlasti järgmisel aastal langeda. Oleme seni kokku lepitud eesmärke usinalt täitnud, nii et nüüd on meil võimalus asendada kolm konsultanti kolme kohtujuristiga selliselt, et iga kolleegium saab endale ühe kohtujuristi. Loodame ka järgmisel aastal eesmärgid täita.

Lapimaa: Mis puudutab selle aasta eelarve menetlust, siis olid läbirääkimised positiivsed ja konstruktiivsed ning vajalikud kompromissid said tehtud. Soovime Tartu kolleegidele edu ja jääme lootma kolmanda etapi peale. Tallinna Halduskohtu vajadusi on Justiitsministeerium arvestanud, nii et meil probleeme ei ole. Hoiaksin siiski jätkuvalt päevakorras teema lapsehoolduspuhkusel viibivate kohtunike osas, kes soovivad teenistusse naasta osalise koormusega. Meil on palju noori naiskohtunikke ja neid ilmselt tuleb veel juurde. On soov, et seda teemat arutatakse ja leitakse lahendused. Euroopas on osalise koormusega naasmine tavaline. Arvestades, et kohtunikule ei ole võimalik võtta ka ajutist asendajat, lüüakse lapsehoolduspuhkusele minekuga ja osalise koormusega mittenaasmist võimaldades meie normaalne töötase üsna sassi.

Palmiste: Olen eelarve läbirääkimistel käinud kaks korda. Saab öelda, et sel aastal toimusid tõelised läbirääkimised. Kõik kokku lepitu sai ka kirja pandud. Rahade osas meil etteheiteid ei ole. Kõik on kirjas nii nagu küsisime. Mis puudutab eesmärke, siis on Viru Maakohus teadaolevalt töötanud täitmata kohtunikukohtadega. Jõudlus on meil tulnud puhtalt selle arvelt, et inimesed teevad rohkem

tööd. Eesmärgina sai paika pandud senise jõudluse säilitamine, kuid siis ei olnud veel teada, kas meile tuleb uusi kolleege või mitte. Kuna nüüd on teada, et meile tuleb kolm uut kolleegi, pean neid eesmäärke realistlikuks. Loodan, et muu personali osas lähevad asjad samuti paremaks. Ida-Viru stipendiumi kaudu on näha, et piirkonda tuleb noori inimesi.

Saabus Meelis Eerik.

Kikerpill: Võin kinnitada, et Pärnu Maakohtu järgmise aasta eelarve toetab arengueesmäärke ja võimaldab kohaldada pehmemaid eesmäärke ja väärtusi.

Jöks: Tartu kohtute lepingutest tulenevad ka teatud arvulised näitajad. Need kohtule lepingust tulenevad eesmärgid viiakse ühel või teisel viisil iga konkreetse kohtunikuni. Millised on Tartu kohtutes tagajärjed olukorras, kui konkreetne kohtunik eesmäärke ei täida? Küsimus on tingitud sellest, et Harju Maakohtu näitel väheneb sellisel juhul kohtuniku abipersonali tulemusrahastamine.

Saar: Tartu Halduskohtus ei ole eesmärkide täitmise nimel töötajate motiveerimine veel lõpuni läbi räägitud. Kuna kohtunikele endale finantsilisi tagajärgi eesmärkide mittetäitmisest ei tulene, siis see hoob, et teenistujad võtaksid endale suurema rolli projekti elluviimise eesmärgil, on suhteliselt paratamatu ka meie puhul. Ma ei saa kinnitada, et küsimus lahendatakse sellisel viisil, et kohtuniku nõrgemad tulemused toovad kaasa tema abiliste tulemustasust ilmajätmise. Küll aga saab vaadata asja ka trendi mõttes, mitte konkreetseid numbreid arvestades. Vahetuid tagajärgi kohtunikule endale ei järgne.

Loide: Ka Tartu Maakohtus ei ole tulemusrahastamise põhimõtteid veel välja töötatud, see on hetkel üks esimesi ülesandeid. Nagu oleme arutanud, saavad Tartu Maakohtu tulemusrahastamise põhimõtted olema mõnevõrra teistsugused kui Harju Maakohtus, sest kohtu struktuur saab olema teistsugune. Peame inimeste tööd ümber hindama. Me ei näe tulemusrahastamist kvartaalse maksena, vaid teatud hulgas hakkaks see olema palga osa. Kui tulemusi ei täideta, ei saa konkreetse kohtuniku või ametnikuga tol hetkel midagi, vaid tagajärjed tulenevad mulle, sest mina pean hakkama selle pärast aru andma. Ma ei arva, et tulemusrahastamine peaks igas kohtus toimuma ühesuguselt.

Aavik: Tulemustasu süsteemis on võimalik rakendada ka nii individuaalse kui kollegiaalse panustamise osa. Näiteks läks sel aastal maksekäsu keskus mainitud süsteemile üle.

Jöks: Kollektiivse panustamise tulemustasu eeldab ka seda, et sekretäridel ja konsultantidel on võimalik menetlust või asja lahendamist mõjutada.

Aavik: Sekretäri ja konsultandi mõjud menetlusele on kaudsed.

Pikamäe: Tahan Justiitsministeeriumi tänada konstruktiivse eelarveprotsessi läbiviimise eest. Sel aastal saavutatud kohtuesimeeste konsensus on hea tulemus.

Viiakse läbi hääletus 2014. a kohtute eelarve kujundamise põhimõtete toetamiseks.

Poolt: 10

Vastu: 0

Erapooleitud: 0

Otsus: KHN toetab 2014. a kohtute eelarve kujundamise põhimõtteid.

3. Kvaliteedijuhtimise väljatöötamine kohtusüsteemis. Kohtuhalduse hea tava – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Tartu Ringkonnakohus, Kersti Kerstna-Vaks

Vaks: Oleme kvaliteedijuhtimisega tegelenud peaaegu kolm aastat, kui arvestada KHNi otsust, mis esimest korda teema tõstatas. Aasta tagasi kiideti heaks kohtujuhtimise hea tava, mis peaks olema esimeeste tööriistaks. Täna on KHNi liikmetele välja saadetud teine osa ehk kohtuhalduse hea tava. Oleme dokumendis määratlenud kohtuhalduse osapooled (JM, KHN ja kohtudirektor) ning välja toonud küsimused kolme kõige olulisema teema osas (rahastus, arendus, igapäevane haldusjuhtimine).

Mul on hea meel, et oleme kirja saanud mõistliku eelarve kujundamise protsessi põhimõtted. See, mida esimehed täna eelarve läbirääkimiste kohta rääkisid, näitab, et juba enne kohtuhalduse hea tava heakskiitmist on dokumendis kajastatud põhimõtteid läbirääkimiste etapil arvesse võetud.

Teine osa kohtuhalduse heast tavast on kohtute arendamine, mille puhul oleme püüdnud fikseerida nii Justiitsministeeriumi kui ka KHNi rolli. Me oleme eraldi rõhutanud ilma viivitusega kohtuniku ametikohtade täitmise vajadust ning ka seda, et Justiitsministeerium arutab kohtutega läbi kohtute arengueesmärgid. Samuti on oluline, et igale kohtust Justiitsministeeriumisse saabunud taotlustele vastatakse mõistliku aja jooksul.

Igapäevase haldusjuhtimise osas ei saa üle ega ümber kaksikjuhtimise mudelist, mis on tänasele päevale jalgu jäänud. Oleme seetõttu püüdnud konkreetsemalt fikseerida kohtudirektori vastutusvaldkonda kuuluvad põhiülesanded.

Erinevaid küsimusi käsitledes oleme püüdnud jääda piisavalt üldiseks, et ei tekiks kasuistlikku olukorda. Meil oleks hea meel, kui KHN arvaks dokumendist midagi ka sisuliselt.

Luha: Eelarve osas oleme viimasel hetkel põhimõtetesse kirjutanud ka KHNi rolli. Lisaks märgin, et kohtuhalduse hea tava kriteeriumid said alguse kaksikjuhtimisest ning sellest tulenevalt on püütud fikseerida direktori ülesanded, koostöö Justiitsministeeriumiga ja KHNi roll.

Pärsimägi: Kas töörühm on püüdnud sisustada ka õigusemõistmise sisusse mittesekkumise põhimõtet?

Luha: Jah, õigusemõistmise sisusse mittesekkumise põhimõte on sätestatud dokumendi sissejuhatuses.

Vaks: Kirjas on, et kohtuhalduse ülesanne on tagada sõltumatu ja kättesaadav õigusemõistmine, mis tähendab, et luuakse õigusemõistmiseks vajalikud töötingimused ja võimaldatakse kohtuteenistujatele piisav väljaõpe. Seega sisuliselt vastutab kohtudirektor kõrgemal tasemel personali juhtimise eest ja peaks tagama ka personali valiku.

Luha: Õigusemõistmise sisusse sekkumisest on räägitud dokumendi preambuli lõikes 2: „*Kohtute haldamisel ei sekkuta õigusemõistmise sisusse ja seistakse hea põhiseaduslike väärtuste eest.*“ Me ei pidanud oluliseks seda põhimõtet täpsemalt kirja panna, kuna üldise põhimõttena peaks see olema loogiline ja arusaadav.

Pikamäe: Leian, et lõike 2 sõnastus on õnnestunult välja kukkunud.

Maruste: Tähtis on fikseerida teatud väärtused ja printsiibid. Püüd anda definitsiooni on üsna umbteele viiv asi, sest kõiki asju ei saa ega peagi ette nägema. Selles mõttes on välja pakutud üldine määratlus kohane. Selle kõrvale tekib tasapisi üksikjuhtumeid, mida kollektiivselt lahendada. Nii kujunevad välja head tavad, ilma et see kuskil kirjas oleks.

Aavik: Olulisem sellest, et tava on kuskile kirja pandud, on see, et tava rakendatakse. Nagu öeldud, püüdsime eelarve puhul kohtuhalduse heas tavas kirjutatud põhimõtteid juba rakendada ja kindlasti jätkame sellega.

Saar: Olen nõus, et tavast võiks olla kasu ka kohtute igapäevatoos just kaksikjuhtimisega seonduvalt. Kui see aitab rolle selgemalt määratleda ja selle kaudu kohtute igapäevast toimetamist mõistlikumaks muuta, väärib see kiitust.

Reinola: Julgustan KHNi liikmeid projekti heaks kiitma.

Jõks: Kas kohtudirektori kohta kirjutatu ei ole juba määratud direktori ametijuhendis? Kas tegemist ei ole dubleerimisega?

Pikamäe: Minu arvates on kohtudirektori ülesanded väga ilusti kirja pandud.

Luha: Ametijuhendid on kohtuhalduse hea tavaga võrreldes veelgi detailsemad. Oleme aluseks võtnud kõik kehtivad aktid, milles kohtudirektori ülesanded on määratletud, ja vaadanud ka igasse kohtusse ning korjanud välja parimad praktikad. Tegemist ei ole ametijuhendiga, küll aga võib seda sellisena võtta, sest kui kohtudirektor vahetub, on tegemist ametijuhendi lisadokumendiga, kust saab

kohustuste kohta lisainformatsiooni. Samuti märgin, et kohtuhalduse hea tava tuleb tihedalt vaadata kohtujuhtimise hea tavaga kooskõlas.

Jõks: Minu arvates ei ole vaja sama asja kirjeldamiseks kahte erinevat dokumenti.

Luiga: Kui praktikas on vaidlus kahe juhi vahel, siis kelle sõna peale jääb, kas esimehe või direktori?

Vaks: Formaalselt otsustab minister, aga iga küsimusega ei minda ministri juurde.

Luiga: On väga vähe organisatsioone, kus ei ole aru saada, kelle sõna peale jääb. Üldiselt võivad iseloomud mitte klappida, aga kelle sõna jääb peale, kui küsimuses konsensust ei leita?

Vaks: See ongi suur probleem. Laias laastus võib öelda, et n-õ suured asjad otsustab esimees ja väiksed asjad direktor.

Parrest: Tegemist on tänuväärse dokumendiga, küll aga võiks selle keeleliselt üle vaadata, sest palju segadust tekitas mõistete „kohus“ ja „kohtuasutus“ erinev kasutamine, samuti kasutatakse läbisegi mõisteid „kohtuametnik“ ja „kohtuteenistuja“. Kaksikjuhtimist silmas pidades peaks esimehe ja direktori pädevused võimalikult selgelt kirjas olema. Kriitilises situatsioonis võib tekkida küsimus sellest, millisest dokumendist formaalselt kohtudirektori ametiülesanded tulevad.

Lipstok: Direktorite ametijuhend on võrreldes kohtuhalduse hea tava dokumendiga veel detailsem, nii et mina selles probleemi ei näe, et direktori ülesanded on ka kohtuhalduse heasse tavasse kirja pandud.

Lippus: Kohtuhalduse heasse tavasse on lisaks ametijuhendis sätestatud kirja pandud ka kõrgendatud ootused kohtudirektorile. Arvan, et pärast kohtuhalduse hea tava KHNI poolt kinnitamist võiks kohtudirektorite ametijuhendid üle vaadata ja viidata nendes ka kohtuhalduse heale tavale.

Pikamäe: On mõistlik, et pärast kohtuhalduse hea tava heakskiitmist vaadatakse ka kohtudirektorite ametijuhendid üle.

Luha: Kui saame valmis ka kvaliteedijuhtimise kolmanda osa ehk menetluse juhtimise hea tava, siis on meil eesmärgiks kolm osa kokku võtta, vaadata üle neis kasutatud mõisted ning teha ka keeleline korrektuur.

Jõks: Rahastamise osa puudutavalt tahaksin märkida, et ka kehtiv seadus võimaldab suuremat KHNI rolli kui kohtuhalduse heas tavas kirjeldatud. KHNI roll praegu on nullilähedane, kuid seda tuleks suurendada. Kohtute seaduse säte, mille kohaselt hallatakse kohtuid KHNI ja Justiitsministeeriumi koostöös, võimaldab KHNI rolli suurendada ka kohtute rahastamisega seonduvalt. Näiteks peab eelarve mõjuval põhjusel vähendamiseks (p. 1.3.) reeglina olema ka KHNI nõusolek. Ma kujutan ette, et ainult ilma KHNI nõusolekuta võiks see toimuda vaid siis, kui on negatiivne eelarve. Mis puudutab eelarveprioriteete ja arengueesmärke, siis ka selles osas saaks KHNI rohkem kaasata. Dokumendi punktis 3.2. kirjeldatud KHNI roll on kaunis üldsõnaline. Samas on loetelu viimase punktina sätestatud, et KHN seisab hea kohtunikukohtade täitmise eest. KHNI liikmena ei näe ma endal erilist rolli ega mehhanisme, kuidas saaksin seista hea selle eest, et kohtunike ametikohad oleksid täidetud.

Luha: KHNil on arupärimisõigus Justiitsministeeriumi suhtes. See tähendab, et KHN saab Justiitsministeeriumilt küsida, mida ministeerium on teinud selleks, et kohtunike ametikohad oleksid täidetud.

Jõks: Kohtuhalduse hea tava dokumendi heakskiitmisega ei ole minu arvates kiiret. Selleks on aega kuni järgmiste eelarveläbirääkimisteni. Kas seda dokumenti ei oleks võimalik seni täiendada? Saan aru, et kvaliteedijuhtimise kolmandas osas hakatakse kirjutama, kuidas kohtunik peaks menetluseaduslike rakendamisel käituma. Ma ei pea seda arukaks tegevuseks. See, kuidas kohtunik käituma peab, on juba eetikakoodeksis kirjas ja seda ei ole mõtet ümber kirjutada.

Lapimaa: Võin komisjoni liikmena öelda, et meil tekkisid kohtunikena samad kõhklused, kuid me pole kolmanda osani veel jõudnud. See on aktuaalne küsimus, kuivõrd me saame menetluse juhtimise hea tava fikseerida.

Vaks: Olen Henn Jõksiga nõus, et dokumendi punkt 1.3. peab olema täiendatud KHNi heakskiitmise põhimõttega, kuid märgin, et sellised väikesed vajalikud täiendused ei peaks takistama täna kohtuhalduse hea tava heakskiitmist. Küsimus on, kas kohtuhalduse heasse tavasse oleks vaja kirjutada ka mehhanismid, mille kaudu KHNi liikmed saavad kohtuniku ametikohtade täitmise eest hea seista.

Kvaliteedijuhtimise kolmanda osa kohta oleme kirjutanud aruande. Üldine kohtunike arvamus 2009. a oli, et menetluse juhtimise tava ei ole vaja. Me ei ole selle teema peale praeguseni ressursi kulutanud, kui välja arvata väike uurimistöö, mida teiste riikide kohta tegime. Soomlased näiteks on vastu võtnud väga põhjaliku menetluse juhtimise hea tava. Oleks hea kuulda, kas KHN peab menetluse juhtimise hea tava koostamist põhjendatuks või mitte.

Luiga: Dokument on väga hea. Üldiselt on kvaliteedikriteeriume mõistlik luua nii, et need reaalselt juba töötavad. Mul tekkis siiski küsimus, kas kvaliteedikriteeriumide väljatöötamise ei oleks mõistlik kaasata ka välispidiseid eksperte? Lisaks, kas ei oleks mõistlik metoodiliselt süsteemide kaupa kohtus toimuvaid protsesse kogumina ja tervikuna kirja panna?

Pikamäe: Järgmise sammuna ei ole see välistatud, kuid praegu seda eesmärgiks ei seatud.

Saarmets: Punktis 2 on viidatud Justiitsministeeriumi arengukavale. Äkki peaks siin täpsustama, millise konkreetse arengukava osaga peaks arvestama? Ülejäänud osas nõustun Henn Jõksi märkustega. Hea tava peaks sisuliselt olema nagu norm ning seda peaks järgima. Kuigi tahetakse, et dokument oleks abstraktne, siis võiks punktis 3.2. nimetatud kohustusi siiski veidi täpsustada ning kasutada näiteks sõna „vajadusel“.

Maruste: Asi iseenesest on kindlasti arendamist ja toetamist vajav. Iseenda analüüsiga ja läbimõtle misega, mis on mõistlik ja efektiivne ja mis mitte, tegeletakse pidevalt. Kvaliteedijuhtimise üks osa on ka kohtute efektiivne töötamine. Teine osa on kohtute koormuse sõltumine menetlusreeglitest. Seega peaks kvaliteedijuhtimise üks osa olema ka regulaarne menetlusreeglite ülevaatamine, muu hulgas ka selle ülevaatamine, kas kõik vaidlused peaksid olema koheselt kohtusse suunatud või oleks võimalik arendada ka kohtueelset menetlust. Minu hinnangul on mõistlik kaasa kvaliteedijuhtimise töösse ka inimesi väljapoolt kohtusüsteemi, kuna neil on värske pilk, uued küsimused ja tähelepanekud.

Luha: Tahan märkida, et oleme kvaliteedijuhtimise hea tavani jõudnud tulenevalt KHNi antud ülesandest töötada välja kohtute siseauditi süsteem. Siseauditi süsteemi välja töötades pörkusime kokku probleemiga, et kohtu toimimist ei saa kontrollida, kui pole fikseeritud, mida kohtu toimimine tähendab. Euroopa mõistes ei ole me veel kvaliteedijuhtimise sisusse jõudnud, sest kvaliteedijuhtimine tähendab Euroopas valdavalt menetluse standardeid. Seetõttu on ka meie jaoks kvaliteedijuhtimise kolmas osa ehk menetluse juhtimise hea tava olnud vaikiv eesmärk. Me ei tea, kuhu menetluse juhtimise hea tavaga võidakse välja jõuda, kuid samas oleme loonud kriteeriumid, mille alusel kvaliteedijuhtimist hinnata.

Lippus: Kaasasime välise ekspertidena kvaliteedijuhtimise töörühma töösse riigikontrolli ja samuti Justiitsministeeriumi siseauditi osakonna. Nende esindajad on pea kõikides töörühmades kohal olnud ning aktiivselt kaasa mõelnud. Redaktsioonilised märkused, mida KHN täna esitas, on võimalik sisse viia. Kvaliteedijuhtimise kolmanda osa ehk menetluse juhtimise hea tava osas julgustan KHNi usaldama töörühma ja vaatama, millega suudetakse välja tulla. Eesti esindajana CEPEJ-s olen mõelnud kvaliteedijuhtimise töörühmale tutvustada ka CEPEJ soovitusi, kuna selles on julgetud ka menetluse juhtimise standardid kokku võtta.

Maruste: *EU Justice Scoreboard* tabelis on samuti kajastatud mitmesugused kohtuhaldusega seonduvad küsimused, mida tuleb ka kvaliteedijuhtimise standardite väljatöötamisel arvestada.

Pikamäe: Mina pean kohtuhalduse hea tava dokumenti oluliseks ja leian, et sellega tuleb edasi minna. Kohtuhaldus on menetluse juhtimisest iseseisev osa. Olen seisukohal, et menetluse juhtimise hea tava väljatöötamist ei tasu kohe kõrvale jätta, vaid töörühmale võiks selle koostamiseks võimaluse

anda. Teiseks arvan, et kvaliteedijuhtimise tavad peaksid ajaga kaasas käima ning vajadusel tuleks dokumendid üle vaadata ja korrigeerida. Minu ettepanek on täna kohtuhalduse hea tava dokument koos istungil esitatud täiendustega heaks kiita ja vaadata tekst ka keeleliselt üle.

Jõks: Näiteks 2. punkti esimese lauses peaks olema sees, et kohtujuhtimisel lähtutakse eelkõige seadusest. Tunnustan küll töörühma tööd, aga täna tervikuna ma dokumenti heaks ei kiidaks.

Lippus: Olen endiselt seisukohal, et neid märkusi on võimalik teksti täiendavalt sisse viia ja kuigi järgmine eelarveaasta ei ole veel ukse ees, sisaldab kohtujuhtimise hea tava palju teisi põhimõtteid, mille arendamise heakskiitmine tänases KHNis oleks suureks abiks.

Pärsimägi: Kas on võimalik, et kohtuhalduse hea tava dokument kehtib ka ilma KHNi heakskiitmiseta?

Lipstok: Oleme lähtunud loogikast, et kõik kohtusüsteemisisesed kokkulepped saavad KHNist n-ö mandaadi ja kohtusüsteemi liikmete jaoks ka legitiimsuse.

Viiakse läbi hääletus kohtuhalduse hea tava heakskiitmiseks.

Poolt: 9

Vastu: 1

Erapooletud: 0

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks ja kiidab heaks kohtuhalduse hea tava.

Lõuna 12.05-12.40.

Lahkusid Sten Luiga ja Rait Maruste.

4. Nõusoleku andmine justiitsministri määruse „Maa-, haldus- ja ringkonnakohtu kohtunike arv ja jagunemine kohtumajade vahel“ muutmiseks eesmärgiga viia Tallinna Halduskohtu Pärnu kohtumaja vaba kohtuniku ametikoht üle Tallinna Halduskohtu Tallinna kohtumajja – KS § 41 lg 1 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Kaidi Lippus; Tallinna Halduskohus, Villem Lapimaa

Lapimaa: Tallinna Halduskohtus on 18 kohtunikukohta, hetkel kaks Pärnu kohtumajas ja 16 Tallinna kohtumajas. Olukord on juba aastaid selline, et Pärnu kohtumajja tuleb uusi kohtuasju sisse nii palju, et neid jagub ühele kohtunikule, Tallinna kohtumajja tuleb sellevõrra rohkem kohtuasju. Seepärast on põhjendatud muuta kohtuniku ametikohtade jaotust kohtumajade vahel selliselt, et Pärnu kohtumajja jääb üks koht ja Tallinna kohtumajja 17 kohta. See otsus on tehtud kohtusiseselt konsensuslikult ja probleeme ei tekitanud. Tallinna kohtumajja tuleks siis ka esimesel võimalusel konkursis välja kuulutada, seda plaanitakse ka Justiitsministeeriumi poolt teha. Pärnu kohtumaja kollektiivil ei olnud korraldusele vastuväiteid. Pärnakate põhimure on see, kas Pärnu kohtumaja säilib ja mis saab sealsetest töötajatest. Täna ei ole see aga üldse kõne all, et Pärnus halduskohtupidamine ära kaob.

Pikamäe: Päevakorrapunktile on lisatud ka eelnõu, seletuskiri ja memo, mis näitavad selgelt kohtu koormust kohtumajade vahel.

Parrest: Kas Tallinna Halduskohtus toimub spetsialiseerumine üksnes Tallinna kohtumajas või kohtumajade üleselt?

Lapimaa: Spetsialiseerumine toimub Tallinna kohtumajas. Pärnu kohtumaja kohtunik arutab kõiki valdkondi. Et tagada seadusest tulenev juhuslik jaotamine, peame mingi protsendi Pärnu kohtumaja asjadest jagama ka Tallinna kohtunikele. Selle tõttu jagatakse 5-6 asja aastas Pärnu kohtumajast Tallinna kohtumajja ja vastupidi.

Saarmets: Kas ametnikke on Pärnus ühe kohtuniku või kahe kohtuniku kohta?

Lapimaa: Ametnike osas muudatusi ei toimu.

Jaaksoo: Kas Pärnu kohtumaja kohtunikule on mõeldud anda menetluse kvaliteedi tagamiseks ka lisatööjõudu?

Lapimaa: Viiksime määruse kooskõlla reaalse eluga. Kohtuniku konsultant kandideeris ka kohtujuristik, kuid jäi esimesena n-ö joone alla. Pakkusime talle vanemkonsultandi kohta ja suuremat palka. Pärnu kohtumaja kohtunikul on kõige suurem lahendite tühistamise protsent, kuid see võib olla tingitud asjaolust, et ei ole spetsialiseerumist. Me võime kaaluda varianti kaasata ka Pärnu kohtunik Tallinna kohtumaja spetsialiseerumisse, aga see tähendaks paljude Pärnu kohtuasjade arutamist Tallinna kohtunikega, mis omakorda tähendaks kohtunike logistilisi probleeme. Pärnu kohtumaja kohtunik on ka ise eelistanud varianti, et ta on kohapeal ja lahendab kohtuasju Pärnus.

Lippus: Esimehe taotluse alusel ja andmeid analüüsid oleme koostanud määruse eelnõu, seletuskirja ja memo. Toetame esimehe taotlust ja usume, et töökorraldus sellisel moel, et Pärnu kohtumajas on ainult üks kohtuniku ametikoht, on mõistlik ja seda on võimalik jätkata. Statistilised andmed ei annaks alust Pärnu kohtumajas koha täitmiseks ja põhjendamatu oleks Tallinna kohtumaja koormust jagada Pärnule. Ka ringkonnakohtu esimees on muudatust toetanud. Usume, et menetluste kvaliteet muudatuse tagajärjel ei kannata.

Reinola: Tugipersonal sellel kohtunikul ju on ja kui korraldusest ei tulene negatiivseid tagasilööke ning statistika ajendas taotlust esitama, siis toetan taotlust täitmata kohtuniku ametikoha üleviimiseks Tallinna kohtumajja.

Lipstok: Rõhutan, et selle otsustusega tekib meil Eestisse ametlikult kohtumaja, kus on ametis üks kohtunik ja teda teenindavad ametnikud.

Pikamäe: Ma ei tähtsustaks seda fakti üle, sest õigusemõistmine Pärnus siiski toimib ja säilib ka kantselei ning avaldusi võetakse endiselt vastu.

Parrest: Arvestades, et Pärnu on väike koht, kas seal on ka kõrgem taandamise avalduste protsent?

Lapimaa: Ma ei ole ühtegi taandamise avaldust näinud.

Pevkur: Eesti on üleüldiselt väike koht ja inimesed tunnevad inimesi.

Kikerpill: Võin kinnitada, et see ei ole suur probleem ja haldusasju on ka suhteliselt vähe.

Viiakse läbi hääletus nõusoleku andmiseks justiitsministri määruse „Maa-, haldus- ja ringkonnakohtu kohtunike arv ja jagunemine kohtumajade vahel“ muutmiseks eesmärgiga viia Tallinna Halduskohtu Pärnu kohtumaja vaba kohtuniku ametikoht üle Tallinna Halduskohtu Tallinna kohtumajja.

Poolt: 8

Vastu: 0

Erapooletud: 0

Otsus: KHN annab nõusoleku justiitsministri määruse „Maa-, haldus- ja ringkonnakohtu kohtunike arv ja jagunemine kohtumajade vahel“ muutmiseks.

Päevakorrapunkti 6 arutatakse enne päevakorrapunkti 5, kuna istungi ajakavast ollakse ees ja Riigikohtu kohtuniku vabale ametikohale kandideerivad isikud ei ole veel saabunud.

6. KIS II projekti vahekokkuvõte – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Timo Ligi

Ligi: Andmesiirded on endiselt kõige suurem probleem. Ilma nendeta aga poleks võimalik KHNI soovitud viisil KIS2-te piloteerida. Lisaks AETi probleemidele on jätkuvalt probleemiks süsteemi kiirus, aga oleme selle kallal kuu aega kõvasti tööd teinud ning loodetavasti saab aasta lõpuks üles oluline pakett muudatusi, millest tulenevalt muutuvad infosüsteemi aeglasemad kohad kiiremaks (näiteks dokumentide üleslaadimine). Koostöö kohtutega on siiani olnud hea, aga mitte väga hea. Oleme

probleemide kohta saanud operatiivset tagasisidet ja oleme nende lahendamiseks aktiivselt tegelenud. Olen käinud ka Pärnus kohapeal kasutajate probleeme kuulamas ja lahendamas. Olukord on keeruline, aga parem kui kuu aega tagasi, sest oleme paljudest suurtest probleemidest tänaseks üle saanud.

Pärsimägi: Kus piloot toimub?

Ligi: Hetkel toimub piloot Tallinna Halduskohtus ja Pärnu Maakohtu Rüütli kohtumajas.

Kikerpill: Oleme koostöövalmid ja probleemidest teadlikud ning töötame nende kallal. KIS2 on väga hea asi, kui see lõpuks rakendub. Tekitab tusk, et asi võtab aega, aga midagi ei ole teha. Meie inimesed loobuda ei soovi.

Lapimaa: Timo Ligi kirjeldus oli korrektne: olukord on raske, aga parem kui kuu aega tagasi. Tallinna Halduskohtu ametnikud tahtsid teadlikult hakata KIS2 piloteerima, teades, et see nii või teisiti kasutusele tuleb ja peame selleks valmis olema. Nii kantselei kui ametnikud peavad palju vaeva nägema, aga me tahame selles protsessis ise kaasa lüüa ja panustame omalt poolt süsteemi tööle hakkamisele. Kui KIS2 rakendub, on tegemist väga hea süsteemiga, aga olukord on hetkel siiski raske.

Pikamäe: Milline on piloteerimise ajakava?

Ligi: Jaanuari alguses peaks piloteerimine laienema ka teistesse Pärnu Maakohtu kohtumajadesse. Kas see on võimalik, selgub lähema paari päeva jooksul, kui hakatakse soovitud funktsionaalsusi testima. Veebruaris laieneb piloot Harju Maakohtusse, märtsis Tallinna Ringkonnakohtusse, aprillis võiks piloteerimisega liituda ülejäänud I ja II astme kohtud korraga ning maikuu Riigikohus. Oluline on, et plaan on jaanuari lõpus/veebruaris panna üles uus AET, mis on otse KIS2-ga seotud. See peaks oluliselt leevendama KIS2 ja AETi suhtlemisprobleeme, kuid samas tekitama probleeme neile kohtutele, kes kasutavad endiselt KIS1-te. Olen seepärast mõelnud, et uue AETi rakendamise võiks edasi lükata nii, et KIS1 kasutamise ja KIS2 kasutamisele võtmise vahele jääv aeg oleks võimalikult lühike.

Pikamäe: Mõistan, et suure IT-projekti tegemine võtab kaua aega. Esmatähtis on siiski see, et kui infosüsteemi täielikult rakendada hakatakse, oleks kõik avaldunud vead kõrvaldatud, sest siis enam ei tohiks toimuda n-ö inimkatsete tegemist.

KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

5. Riigikohtu kohtuniku vabale ametikohale kandideerivate isikute kohta arvamuse andmine – KS § 41 lg 3 p 1 alusel – Riigikohus

Pikamäe: Riigikohtu esimees kuulutas novembri alguses välja avaliku konkursi vabanenud riigikohtuniku ametikoha täitmiseks. Tegemist on Märt Raski lahkumisest vabanenud ametikohaga. Konkursile laekus 3 avaldust, aga kuna esitati ka üks loobumisavaldus, on teha valik kahe kandidaadi vahel. Kandidaatide elulugude kirjeldused on saadetud KHNi liikmetele tutvumiseks. Käesoleva nädala teisipäeval olid mõlemad kandidaadid ka Riigikohtu üldkogu ees. Seaduse kohaselt peavad mõlemad kandidaadid ka KHNi arvamuse saama.

Laos: Minu tööalane karjäär sai alguse Justiitsministeeriumi karistusõiguse osakonnast, kuhu pärast ülikooli lõpetamist tööle asusin ja kus 10,5 aastat töötasin. Sellele järgnes praegune töökoht Õiguskantsleri Kantselei III osakonnas algul nõunikuna, praegu osakonna juhatajana. Jätkuvalt on kokkupuude olemas ka kohtumenetluste ja kriminaalmenetluste, samuti karistusõiguse teemadega.

Randma: Karistusõigusega olen seotud aastast 1999, kui tulin Riigikohtu kriminaalkolleegiumisse nõunikuks, kus olin kuni aastani 2007, mil sain kohtunikuks. Olen tegev ka Tartu Ülikoolis. Aasta olen veetnud ka Saksamaal ning saanud erinevaid uurimisstipendiume. Konkreetset uurimisvaldkonda ja spetsialiseerumist mul ei ole. Olen spetsialist kõigis küsimustes.

Pärsimägi: Kuidas peaks kohtusüsteem teie hinnangul komplekteeruma - kas karjäärisüsteemi kaudu või peaks olema kohtusüsteemi võimalik siseneda ka väljastpoolt ja kui, siis millisesse astmesse ja mis põhjusel?

Laos: Mõlemad võimalused on seadusandja poolt loodud ja põhiseadus selleks piire ei loo. Tegemist on olnud targa otsusega, mis võimaldab arvestada kohtusüsteemi seisukorraga. On loogiline, et sellises valdkonnas on karjäärisüsteemil suurem osa, aga alati on erandeid, mis reeglit kinnitavad.

Randma: Oleks variserlik väita, et parem on üks või teine viis. Pean tunnistama, et isiklikus plaanis pean siiski toetama karjäärimudelit, aga erandid on seaduse kohaselt võimalikud ja miks mitte neid ka rakendada.

Kikerpill: Suhtlen esimese astme kohtunikuna ka kolleegidega ning väidetakse, et riigikohtunikud ei tea, mis alama astme kohtutes toimub. Kas teie hinnangul peaks kõrgema astme kohtute kohtunikud vaatama ka alama astme kohtute kohtunike poole ning küsima, kuidas läheb, või lihtsalt oma tööd korralikult tegema? Kas kohtusüsteemis on lisaks töötegemisele vaja kohtunikevahelist inimlikku suhtlust?

Randma: Mul on väga head suhted endiste ja praeguste kolleegidega. Mis puudutab riigikohtuniku tööd, siis tuleb aru anda, et kui Riigikohus aevastab, siis ülejäänud kohtusüsteem saab nohu. See tähendab, et Riigikohtu lahendeid loetakse pingsalt ja nendest tehakse juhiseid. Töö ringkonnakohtus võimaldab mul ette näha tagajärgi, mida konkreetne kaasus tuua võib, sest lahendeid vaadatakse laiemalt kui üksnes konkreetse asja pinnalt. Ma ei näe põhjust, miks ei võiks ka tulevikus alama astme kohtunikud minult nõu küsida.

Laos: Kohtusüsteemi välise isikuna on mul kindlasti asjast teistsugune pilt. Kui abstraktselt võtta, siis on kohtusüsteemis probleemid lõppkokkuvõttes ühised. Selge on see, et kursisolek tegeliku eluga on alama astme kohtutes parem, kuid olen seisukohal, et asjad on paranemas, sest näiteks koolitusprogrammide kokkupanekul on näha samme sellest, et kõrkusest hakatakse taganema. Kindlasti tuleks olukorra paranemiseks intensiivsemalt erinevaid koostöövorme kasutada.

Lapimaa: Mõlemad kandidaadid on muljetavaldavate teadmiste ja kogemustega, kuid tahaksin teiepoolset nägemust, mida oma teadmistega Riigikohtule juurde annaksite?

Laos: Avalduse esitamisele eelnevalt kaalusin, kas olen võimeline kohtuniku tööga hakkama saama ja kas suudan anda Riigikohtule lisaväärtust. Kollegiaalne asjade lahendamine toob kaasa ka väärtuste konfliktid ja erinevad arvamused ning tuleb leida lahendus. Arvan, et võime teemadel kaasa mõelda ja teadmised, mida olen põhiseaduslikkuse järelevalve poolelt saanud, on mulle andnud oskuse vaadata küsimusi natuke teise pilguga, kui varem oskasin.

Randma: Olen teemaga vahetult seotud aastast 1999, kohtunikuna aastast 2007. Arvan, et mul on suhteliselt hea ülevaade karistusõiguse küsimustest nii materiaalõiguses kui menetlusõiguses ja kuigi olen oma tagasihoidliku panuse karistusõiguse küsimuste lahendamisse kohtuotsuse tegemise protsessina ka andnud, oleks seda veel parem teha Riigikohtu tasemel.

Jaaksoo: Kas karistusõiguses on teie hinnangul nii suuri probleeme, et on põhjust läbi viia suuri revisjone?

Randma: Jah, toetan Sootaki juhtimisel läbi viidavat karistusõiguse revisjoni. Tõsi on, et ma praktiseeriva kohtunikuna aeg-ajalt üllatun, nähes kõrvalseadustes mingit normi, mis satub konflikti karistusseadustikus sätestatud kriminaalkoosseisuga. Tekivad küsimused *lex specialisest*. Just selliste olukordade likvideerimiseks ongi karistusõiguse revisjoni töögrupp ellu kutsutud ja pean seda õigeks.

Laos: Mul ei ole revisjoni algidee ega sisu vastu midagi. Olen kõrvaltvaataja pilguga mõelnud, et olles olnud karistusõiguse reformi juures vägagi sees, kas ma peaksin võtma isiklikult, kui midagi on valesti tehtud, kuid 10 aastat on nii pikk aeg, et elu muutub ja praktika paneb paika, mida on vaja teha. Väga suur töö on ära tehtud. Jälgin alati, kuidas selle ajaga võrreldes, kui Justiitsministeeriumis töötasin, on arengud toimunud. Revisjoni juures meeldibki mulle eriti seotus korrakaitseriformiga. Oli viimane aeg karistusõiguse ülevaatamiseks just ka väärtegade poolelt.

Pevkur: Kuidas suhtute noorte juristide väljaõpetamisse ja milline on valmisolek akadeemilisse ellu sukelduda? Karistusõiguse revisjoniga seonduvalt küsiksin, kas kriminaalmenetluse poole peal on samuti vaja korrigeerimisi teha?

Randma: Akadeemilises vallas ma juba tegutsen, pean seda heaks tegevuseks, mis hoiab meele ärksana. Noori juriste näha on tore ja alati pole kõige lihtsam nende küsimustele vastata.

Mis puudutab menetlusõigust, siis on õiguspoliitiline otsus, kas hakata menetluse kohustuslikkuse küsimust süütegude osas piirama. Ma ei välista seda. Praktilisest küljest vaadates ma loodan, et karistusõigusel ja -menetlusel on teatud eesmärk, kuigi selles osas on erinevaid seisukohti. Selle eesmärgi saavutamiseks vajaksid mõningad kitsaskohad ümbervaatomist, aga mitte seaduslikul tasemel. Leian, et probleemid on tõlgenduslikult ületatavad. Olen erinevaid lahendusi ka oma praktikas välja pakkunud ja vastuvõtt neile on olnud ambivalentne. Kitsaskohti, mille osas ma ei nõustu Riigikohtu tõlgendustega, on veelgi, ja olen seda ka väljendanud. Praktikuna igatsen seaduse stabiilsust. Situatsioonid, kus maakohtu menetluses menetletakse asja ühe regulatsiooni järgi ja apellatsioonis teise seaduse järgi, on konfliktsed. Ma ei toeta muudatusi, pigem saaksime enamikust probleemidest tõlgendades üle.

Laos: Olen seni üliõpilaste õpetamise osas pigem tagasihoidlik olnud, kuid olen nõus, et pedagoogiline töö hoiab väga hästi vormis. Seega ma ei välista pedagoogilise töö panustamise suurendamist. Olen jätkuvalt teinud koostööd ka Justiitsministeeriumiga kriminaalpoliitika teemaliste uurimistööde hindamise komisjonis.

Mis puudutab kriminaalmenetluse probleeme, siis kõrvaltvaatajana on minu pilk asjadele teine. KrMSi põhiseaduslik pool on sisuliselt pidevalt üleval olnud. Kui probleemidest ja viimasest eelnõust rääkida, siis jagan paljusküsi Õiguskantsleri seisukohti. Vahistamise tähtaja teema on üks koht, millele seadusandja võiks mõelda. Teine teema, mis on ka Õiguskantsleril hingel olnud, on läbiotsimise regulatsioon ja küsimus sellest, kas senisest rohkematel juhtudel peaks tegevuse legitimeerima kohus, kuna sellega kaasnev riive on väga intensiivne.

Saarmets: Kas oleksite valmis tulevikus Riigikohtu liikmena ka juhtimisfunktsioone täitma?

Laos: Ma ei ole kunagi suutnud „ei“ öelda, kuigi mulle ei ole juhtimisfunktsiooni täitmine loomumane olnud. Tegelikult on see tõsine vastutus ja töö ning aitab ka institutsiooni või üksuse eesmärkide täitmisele kaasa.

Randma: Minul selliseid eesmärke ei ole.

Parrest: Millised on kolm kõige olulisemat väärtust teie elus?

Randma: Väärtustan põhiliselt perekonda, oma erialase tegevuse hästi tegemist ja hobina jalgpalli.

Laos: Ausus iseenda ja teiste ees, õiglus ja teistega arvestamine ning pühendumus.

Pikamäe: Kuulame ära KHNi liikmete arvamuse kandidaatide kohta. Täna kandidaate tulemast. Otsusest anname teada järgmise nädala alguses.

KHN-i liikmete seas viiakse läbi arvamuste ring Riigikohtu kohtuniku vabale ametikohale kandideerivate isikute osas.

Pikamäe: Soovin rääkida kahest teemast.

Esiteks, vaadates KIS2 võimalusi ja selle rakendamise kaasnemaid positiivseid mõjusid, **soovib Riigikohus KIS2 kasutuselevõtmisega anda ringkonnakohtutele üle ringkonnakohtute lahendite annoteerimise** ja märksõnastamise ülesande. See väärtustaks ka ringkonnakohtute kohta kohtusüsteemis, arvestades, et ringkonnakohtud kindlustavad oma kohtu tööpiirkonnas ühtset kohtupraktikat. Ringkonnakohtu esimehed võiksid oma lahendite annoteerimise funktsiooni ülevõtmisele juba täna mõelda. Vajadusel on Riigikohus nõus ringkonnakohtuid abistama. Samuti on ringkonnakohtutel võimalik üle võtta need lahendused, mis Riigikohus on juba välja töötanud. Ringkonnakohtute lahendite annoteerimise üleandmine võimaldaks Riigikohtul senisest ulatuslikumalt

tegeleda kohtupraktika analüüsiga. Riigikohtu kontaktisikuks on Kerdi Raud, kes võib vajadusel tegevust koordineerida. Võiksime seada eesmärgiks, et KIS2 rakendudes läheb ringkonnakohtute lahendite annoteerimise ülesanne Riigikohtult üle ringkonnakohtutele. Ka Justiitsministeerium ei ole selle lähenemisenurga vastu.

Teiseks tahab Riigikohus taaskäivitada kohtuteenistujate ja kohtunike Riigikohtus stažeerimise võimaluse. Teistes Euroopa Liidu kohtutes on tegemist üsna tavapärase praktikaga. Riigikohus on juba varasemalt väljendanud valmisolekut võtta praktikale konsultante ja kohtujuriste. Stažeerimise aeg ei tohiks olla lühem kui pool aastat. Kasu, mis stažeerimisest tõuseb, on kahtlemata väga suur. Tahaksime järgmise aasta alguses kuulutada välja sisekonkursi I ja II astme kohtutest stažeerijate leidmiseks ning loodame, et kandideerijaid on palju.

7. Ülevaade KHNI otsuste tabelis kajastuvatest poolleiolevatest teemadest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Kaidi Lippus, Mari-Liis Lipstok

Lippus: Oleme Justiitsministeeriumi 2014. a tööplaani pannud istungite helisalvestamise ja salvestiste kättesaadavaks tegemise teema ning soovime analüüsida kohtuotsuste lühendamise võimalusi kriminaalmenetluses ja ka kohtutoimikute säilitustähtaegu ja nende lühendamise võimalusi. Teeme seda koostöös kohtute, prokuratuuri ja advokatuuriga. Kui oleme välja töötanud küsimustiku, mida kriminaalmenetluse osas Euroopa Liidu riikidele saata, küsime analoogset infot ka teiste kohtumenetluse liikide osas.

Kohtupersonali arengustrateegia on samuti Justiitsministeeriumi 2014. a tööplaaniline ülesanne. Me ei ole seadnud eesmärgiks saada arengustrateegia aasta lõpuks kinnitatud, kuna kohtupersonali arendamine on väga tihedalt seotud ka tõhusama õigusemõistmise projektiga ja sõltub eelarvelistest võimalustest. Erinevate personalistrateegia osadega oleme siiski juba tegelenud, nt arenguvestluste läbiviimise teema ja kohtuhalduse hea tava.

Kohtuniku osalise tööajaga töötamise võimaldamine on lisatud Justiitsministeeriumi 2014. a tööplaani. Tööplaanis on ka konkreetselt nimetatud, millistel puhkudel me kohtuniku osalise tööajaga töötamise võimaldamist esialgu näeksime. Vastav eelnõu saadetakse kahtlemata arvamuse avaldamiseks ka KHNI ning seda loodetakse juba I poolaastal.

Täna kinnitati KHNI kvaliteedijuhtimise ühe osana kohtuhalduse hea tava. Kvaliteedijuhtimise kindlustamise põhimõtted on kavas tuua järgmisesse KHNI.

Pärnu mnt 7 maja alternatiivse plaani väljatöötamine on aktuaalsuse kaotanud, mistõttu teen ettepaneku teema tabelist maha võtta.

Kohtute kodukordade analüüsi osas saavad projekti edenemisest rääkimiseks 19.02.2014 toimuval kohtujuhtide nõupäeval sõna nende kohtute esimehed, kelle ametnikud nimetatud projektiga tegelevad.

Kohtu töökoormuse prognoosimise meetodika arendamise osas ei ole laiemaid arutelusid toimunud. Kui aruandluse meetodika tervikuna KHNI on, siis saab ka prognoosimise teema kaetud.

Ida-Viru piirkonna personaliprobleemid püüame ära kaotada tõhusama õigusemõistmise projekti raames.

Kohtuasjade monitooringu puhul on sisuliselt tegemist vanade kohtuasjade aruandluskorraga, mida eelmisel KHNI arutasime. Lisaks on tõhusama õigusemõistmise projekti haaratud kohtute arengueesmärkides hõlmatud ka kohtuasjade monitoorimine. Seega võib teema tabelist maha tõmmata.

Rahvakohtunike institutsiooni edasiarendamisega liigume mõõdukas tempos. Rahvakohtunike institutsiooni esindajatega oli ka kohtumine, kus teemat arutati.

Lipstok: Kohtunike mentorluse teemaga seonduvalt on Riigikohtu esimees andnud ülesande analüüsida kohtunikuks saamise teematikat laiemalt ja välisriikidega võrdlevalt. Ajakava on rahulik ja mõõdukas, õigete hetkedel kaasatakse aruteludesse ka kõiki kohtusüsteemi omavalitsusorganeid. Mentorluse teema uueks pealkirjas võiks pooleliolevate teemade tabelis olla „Kohtunikuks saamise kontseptsioon“, sest mentorlus on üks osa kohtunikuks saamise ja kohtuniku teenistuse korralduse teemast laiemalt.

KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

8. Info kohtunike täiskogust 2014. a – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Riigikohtu esimehe nõunik, Mari-Liis Lipstok

Lipstok: Kohtunike täiskogu toimub 14.02.2014 Tartus Dorpati konverentsikeskuses. Sellele eelneb 13.02.2014 traditsiooniline Riigikohtu esimehe vastuvõtt AHHAAs keskkuses. Täiskogu põhiteemana käsitletakse kohtupidamise kvaliteeti ja sellega seonduvat. Oluline on, et seekord toimuvad täiskogul mitmete omavalitsusorganite valimised. Ametlik kutse täiskogule saadetakse koos päevakorraga välja 14.01.2014. Juba siis saab esitada kandidaate omavalitsusorganite valimisnimekirja. Kui täiskogu osas on ettepanekuid, palume need aegsasti edastada.

KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

**KHNi 73. korraline istung toimub 14.03.2014 Justitsministeeriumis.
KHNi 74. korraline istung toimub 22.-23.05.2014 väljasõiduistungina.**

Istungi lõpp 13.12.2013. a kell 14.20.

Priit Pikamäe
Juhataja

Margit Veskimäe
Protokollija